

مشاوره و توان بخشی تأدیبی

پاتریشیا ونورهایس و امیلی جی. سالزبری

ترجمه

دکتر ناصر آقابابائی

تهران

۱۳۹۸

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار مترجم
۴	پیشگفتار
	بخش اول: چارچوبی حرفه‌ای برای مشاوره تأدیبی
۹	فصل اول: فرایند مشاوره تأدیبی و درمان
۱۲	هدف‌های مشاوره و درمان مجرم
۱۳	فرایند مشاوره
۲۲	انواع مشاوره تأدیبی
۲۹	کارآمدی مشاوره و درمان مجرم
۳۱	نتیجه‌گیری
۳۲	پرسش‌ها
۳۳	فصل دوم: شناخت چالش‌های خاصی که مشاور تأدیبی در زمینه زندان با آن‌ها مواجه می‌شود
۳۵	ملاحظات اولیه
۳۵	اصول و فنون
۳۹	مقاومت در برابر درمان
۴۳	تنگناهای اخلاقی
۴۵	دوگانگی درمان در برابر امنیت
۴۵	تعریف مراجع
۴۶	روابط دو یا چندگانه
۴۶	مرزهای شایستگی و متخصص ماندن
۴۶	رازداری
۴۷	ضرورت‌های بافتاری
۴۷	کار کردن در دیوان‌سالاری

صفحه	عنوان
۴۸	رسیدگی به کار دفتری بیش از حد
۴۸	مدیریت حجم زیادی از پرونده‌ها
۵۰	واکنش به نبود توازن نژادی و قومی
۵۰	کار با مجرمان دارای نیازهای خاص
۵۲	ارائه خدمات پیشگیری از خودکشی
۵۳	مصون ماندن از خشونت محیط زندان
۵۳	ملاحظات پایانی
۵۵	پرسش‌ها

بخش دوم: بنیان‌های تاریخی مشاوره و درمان تأدیبی

۵۹	فصل سوم: درمان روان تحلیلی‌گرانه
۶۰	نظریه روان تحلیلی‌گری/روان‌پویشی
۶۵	درمان روان تحلیلی‌گرانه
۶۸	رویکردهای روان تحلیلی‌گرانه به جرم
۶۸	پرونده یک برهنه‌نمایی پرخاشگرانه
۷۰	بزهکاران پرخاشگر
۷۰	نقایص من
۷۱	نارسایی‌های من
۷۲	توانمندی‌های من
۷۳	فرامن بزهکار
۷۴	منابع
۷۶	اشاراتی برای درمان
۷۷	روان تحلیلی‌گری برای مجرمان
۸۱	نتیجه‌گیری
۸۲	پرسش‌ها
۸۳	فصل چهارم: مداخله‌های رفتاری ناب
۸۶	شرطی‌سازی کلاسیک
۹۲	شرطی‌سازی عامل
۹۶	کاستن از رفتارهای مشکل‌آفرین
۹۸	رویکردهای رفتاری ناب به مداخله اولیه و درمان مجرم

صفحه	عنوان
۱۰۳	پایداری رفتارهای تازه کسب شده یا رفتارهای گُندشده
۱۰۵	کاربردها برای متخصصان تأدیبی
۱۱۱	نتیجه گیری
۱۱۲	پرسش ها
۱۱۴	فصل پنجم: رویکردهای اولیه به گروه و محیط درمانی
۱۱۹	درمان شخص محور
۱۲۳	تحلیل تبادل
۱۲۷	محیط درمانی
۱۲۹	تعامل هدایت شده گروهی
۱۳۲	واقعیت درمانی
۱۳۲	فنون واقعیت درمانی
۱۳۴	اجرای فنون
۱۳۸	نتیجه گیری
۱۳۹	پرسش ها
بخش سوم: ارزیابی، تشخیص و طبقه بندی مجرم	
۱۴۴	فصل ششم: تشخیص و ارزیابی مجرم
۱۴۴	مقدمه
۱۴۷	نقش کارکنان تأدیبی
۱۴۹	DSM-5
۱۵۰	اختلال های خُلقی
۱۵۲	اختلال های روان پریشی
۱۵۴	ناتوانی عقلانی
۱۵۶	اختلال های شخصیت
۱۵۷	اختلال های سوء مصرف مواد
۱۵۸	خودکشی
۱۶۰	فنون ارزیابی و تشخیص
۱۶۱	مصاحبه ها
۱۶۱	آزمونگری هوش
۱۶۳	آزمون های شخصیت
۱۶۴	مسائل حقوقی و سنجش سلامت روانی

صفحه	عنوان
۱۶۶	نتیجه گیری
۱۶۷	پرسش ها
۱۶۸	فصل هفتم: مروری بر نظام های طبقه بندی مجرم
۱۷۰	هدف ها و اصول طبقه بندی کارآمد
۱۷۰	اصل احتمال خطر
۱۷۲	اصل نیازها
۱۷۳	اصل پاسخ دهی
۱۷۶	هدف های دیگر
۱۷۶	انواع رایج نظام های طبقه بندی
۱۷۷	نظام های سنجش خطر
۱۸۰	نظام های سنجش نیازها
۱۸۴	سنجش های احتمال خطر/نیازها
۱۸۷	سنجش پاسخ دهی
۱۹۶	مسیرهای آینده در طبقه بندی تأدیبی
۲۰۰	نتیجه گیری
۲۰۴	پرسش ها
بخش چهارم: رویکردهای معاصر به مشاوره و درمان تأدیبی	
۲۰۷	فصل هشتم: الگوهای یادگیری اجتماعی
۲۱۱	چه کسی سرمشق خوب قلمداد می شود؟
۲۱۶	فرایند یادگیری اجتماعی
۲۲۲	مداخله های یادگیری اجتماعی در تأدیب و پیشگیری
۲۲۲	آموزش مدیریت والد
۲۲۴	آموزش یادگیری ساخت دار/آموزش جمعی مهارت
۲۳۰	نتیجه گیری
۲۳۱	پرسش ها
۲۳۲	فصل نهم: درمان های شناختی
۲۳۵	رویکردهای بازسازی شناختی
۲۳۵	درمان عقلانی عاطفی
۲۴۱	گروه های شخصیت مجرمانه
۲۴۴	رویکردهای مهارت های شناختی
۲۴۵	برنامه های مهارت های شناختی برای مجرمان

صفحه	عنوان
۲۵۱	رویکردهای آموزش اخلاقی
۲۵۶	آموزش جایگزینی پرخاشگری
۲۵۸	برنامه‌های شناختی-رفتاری برای مجرمان زن
۲۶۰	برنامه‌های شناختی-رفتاری و کارآمدی‌شان: نقش انسجام برنامه
۲۶۲	نتیجه‌گیری
۲۶۶	پرسش‌ها
۲۶۷	فصل دهم: خانواده درمانی
۲۷۲	تاریخ و نمای کلی از خانواده درمانی
۲۷۷	خانواده درمانی روان‌پویشی
۲۸۰	خانواده درمانی ارتباطات
۲۸۳	خانواده درمانی ساختاری
۲۸۷	الگوهای رفتاری و یادگیری اجتماعی
۲۹۰	درمان چندگانه نظام‌مند
۲۹۵	خانواده درمانی و کاربست‌های عدالت کیفری
۲۹۶	خشونت خانگی
۲۹۶	بدرفتاری با کودک
۲۹۸	بدرفتاری با همسر
۳۰۰	سوء مصرف مواد
۳۰۲	وقتی عضوی از خانواده محبوس می‌شود
۳۰۴	نتیجه‌گیری
۳۰۵	پرسش‌ها
بخش پنجم: مداخله‌های تأدیبی کارآمد برای جمعیت‌های خاص	
۳۰۸	فصل یازدهم: درمان سوء مصرف مواد در جمعیت‌های مجرم
۳۱۰	الگوهای سوء مصرف مواد
۳۱۴	انواع درمان‌ها
۳۱۴	رویکرد روان‌پویشی
۳۱۶	رویکرد رفتارگرایی ناب
۳۲۱	رویکردهای یادگیری اجتماعی و شناختی-رفتاری
۳۲۷	رویکردهای خانواده درمانی
۳۳۱	دادگاه‌های دارو

صفحه	عنوان
۳۳۲	اهمیت گروه‌های پشتیبان
۳۳۴	رویکردهای داروشناختی
۳۳۶	ملاحظات پاسخ‌دهی
۳۳۷	انگیزش برای تغییر و مصاحبه انگیزشی
۳۴۲	پاسخ دادن به اختلال‌های همبود
۳۴۲	مسائل چندفرهنگی
۳۴۴	پاسخ‌دهی جنسیت
۳۴۷	وابستگی به مواد در برابر سوء مصرف مواد
۳۴۸	تداوم مراقبت
۳۵۰	کارآمدی مداخله‌های سوء مصرف مواد
۳۵۱	نتیجه‌گیری
۳۵۲	پرسش‌ها
۳۵۴	فصل دوازدهم: درمان مجرمان جنسی
۳۵۵	دامنه گسترده‌ای از علت‌ها و نظریه‌ها
۳۵۶	نظریه‌های رفتاری
۳۵۶	اختلال‌های دلبستگی
۳۵۷	اختلال‌های شناختی
۳۵۸	نقایص عصب‌شناختی
۳۵۸	مشکلات سلامت روانی و اختلال‌های تحولی
۳۵۸	سنخ‌شناسی‌های مجرمان جنسی
۳۶۱	انواع درمان‌های مجرم جنسی
۳۶۱	رویکردهای فیزیولوژیک
۳۶۲	رویکردهای رفتاری
۳۶۴	رویکردهای شناختی - رفتاری
۳۷۰	ادغام درمان‌ها برای آسیب‌های مغزی و ضربه
۳۷۱	مؤلفه‌های عمده درمان مجرم جنسی
۳۷۱	اتحاد درمانی
۳۷۳	سنجش‌ها
۳۷۹	رویکردهای بازداشت
۳۸۲	کارآمدی برنامه‌های درمان مجرم جنسی
۳۸۳	نتیجه‌گیری
۳۸۴	پرسش‌ها

۳۸۵	فصل سیزدهم: درمان مجرمان شدیداً ضد اجتماعی و جامعه‌ستیز
۳۸۶	تمایز بین اختلال شخصیت ضد اجتماعی و جامعه‌ستیزی
۳۸۷	شیوع و تفاوت‌های فرهنگی
۳۹۰	مفهوم‌سازی‌های جامعه‌ستیزی برای سنجش
۳۹۳	درآمیختن احتمال خطر، نیاز و پاسخ‌دهی
۳۹۶	توصیه کاربردی برای درمان مجرمان شدیداً ضد اجتماعی و جامعه‌ستیز
۳۹۷	نتیجه‌گیری
۳۹۸	پرسش‌ها

۴۰۰	فصل چهاردهم: درمان کردن مجرمان زن
۴۰۱	مسیرها و نیازهای جرم‌شناختی خاص زنان
۴۰۳	بنیان‌های نظری دیدگاه حساس به جنسیت
۴۰۳	نظریه رابطه‌ای
۴۰۵	نظریه کل‌گرای اعتیاد
۴۰۷	نظریه ضربه
۴۰۸	عملی کردن چشم‌انداز حساس به جنسیت
۴۱۰	سیاست‌ها، نظارت و درمان ضربه - آگاه
۴۱۱	سنجش حساس به جنسیت احتمال خطر یا نیازها
۴۱۳	برنامه‌های درمان حساس به جنسیت
۴۱۴	سنجش برنامه حساس به جنسیت
۴۱۶	نتیجه‌گیری
۴۱۷	پرسش‌ها

بخش ششم: جمع‌بندی مطالب برای سیاست‌گذاری تأدیبی و کاربرد

۴۲۱	فصل پانزدهم: درمان تأدیبی: دستاوردها و واقعیت‌ها
۴۲۱	دستاوردها
۴۲۲	نتایج فراتحلیل‌ها
۴۲۳	اصول مداخله کارآمد
۴۲۶	آنچه مؤثر نیست
۴۲۶	واقعیت‌های درمان تأدیبی
۴۲۷	نتایج پژوهش‌های «پرسش‌نامه سنجش برنامه تأدیبی - ۲۰۰۰»

صفحه	عنوان
۴۳۳	نتیجه‌گیری
۴۳۳	پرسش‌ها
۴۳۴	فصل شانزدهم: برنامه‌ریزی پرونده و مدیریت پرونده
۴۳۶	دستور کارها برای برنامه‌ریزی پرونده
۴۳۷	استفاده از سنجش‌ها
۴۳۸	اصول مداخله کارآمد
۴۴۳	برنامه پرونده در حال تحول
۴۴۶	نظارت و مجازات مجرمان
۴۴۹	رابطه و فرایند مدیریت پرونده
۴۵۳	موردپژوهی
۴۵۶	راهبرد نظارت
۴۵۶	برنامه‌ریزی درمان برای عامل‌های خطر/ نیاز
۴۶۰	نتیجه‌گیری
۴۶۱	پرسش‌ها
۴۶۳	منابع

پیشکش به همسر

پیشگفتار مترجم

روان‌درمانی و مشاوره مجرمان چالشی بی‌مانند است؛ اما دشوارتر از آن فراهم آوردن منبعی است که رویکردها، سبک‌ها، نظریه‌های زیربنایی و تحولات بی‌شمار این حوزه را منعکس کند. نویسندگان کتاب *مشاوره و توان‌بخشی تأدیبی*^۱ این کار را ماهرانه انجام داده‌اند. شاید مطالعه چندین کتاب در این حوزه هم نتواند شناختی جامع و روزآمد، آن‌گونه که در این کتاب عرضه شده است، به دست دهد. نویسندگان کتاب مسائلی را که مشاوران تأدیبی و مراجعانشان با آن‌ها مواجه‌اند، به شیوه‌ای عالی تحلیل کرده‌اند. کتاب از لحاظ بررسی نظریه روان‌پوشی و رویکردهای اولیه به گروه‌درمانی و محیط‌درمانی بی‌مانند است و در آن بینشی مهم درباره بهترین شیوه‌های معاصر این حوزه ارائه شده است. تجربه کاری نویسندگان با مؤسسه‌های تأدیبی ایالات متحده در سراسر کتاب نمایان است، طوری که توانسته‌اند نمونه‌هایی واقعی برای نظریه‌های پیچیده رفتار ارائه دهند.

پاتریشیا ون ورهیس^۲ استاد بازنشسته حقوق کیفری در دانشگاه سینسیناتی^۳ است. او آثار بسیاری تألیف کرده و درباره موضوع‌های مربوط به کارآمدی تأدیبی، اجرای برنامه، ارزیابی فنون، مجرمان زن، سنجش احتمال خطر و طبقه‌بندی تأدیبی به نهادهای فدرال، ایالتی و محلی ایالات متحده نظرهای کارشناسی داده است. او جوایز زیادی دریافت کرده است، از جمله جایزه آگوست و المرانجمن جرم‌شناسی آمریکا^۴. این جایزه ویژه تقدیر از جرم‌شناسانی است که پژوهششان در زمینه‌های حقوق، درمان یا پیشگیری از رفتار تبه‌کارانه مؤثر بوده است. امیلی جی. سالزبری^۵ دانشیار حقوق کیفری در دانشگاه نوادای لاس وگاس^۶، سردبیر مجله *حقوق و رفتار جزایی*^۷ و نویسنده آثار زیادی است.

-
1. *Correctional Counseling and Rehabilitation*
  2. Patricia Van Voorhis
  3. University of Cincinnati
  4. American Society of Criminology August Vollmer Award
  5. Emily J. Salisbury
  6. University of Nevada, Las Vegas
  7. *Criminal Justice and Behavior*

کتاب حاضر، ویرایش نهم مشاوره و توان بخشی تأدیبی، مطابق با پنجمین ویرایش راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی^۱ به روز رسانی شده است و در آن بنیان‌های مداخله تأدیبی شامل نظام‌های اصلی مداخله‌های درمانی، تشخیص اختلال روانی، و سنجش و طبقه‌بندی تأدیبی روشن و بررسی شدند. توصیف‌های مفصل کتاب به دانشجویان کمک می‌کنند برای حرفه‌شان در مشاوره تأدیبی آماده شوند و به متخصصان شاغل امکان می‌دهند تا بهتر تشخیص دهند کدام فن تأدیبی برای آنان مفیدتر است. ویرایش نهم که برای فهم آسان به شش بخش تقسیم شده است، برای دانشجویان کارشناسی، تحصیلات تکمیلی و متخصصان مشاوره، روان‌شناسی، حقوق کیفری، جرم‌شناسی و مددکاری اجتماعی مناسب است. این کتاب منبعی خواندنی، آموزنده و روزآمد است که هر دانشجو، مشاور و درمانگری که خواهان فعالیت در حوزه تأدیبی است، باید آن را به‌خوبی مطالعه کند.

برای ترجمه کتاب پیش رو از منابع و واژه‌نامه‌های تخصصی متعدد استفاده کرده‌ام. واژه‌ها یا عبارت‌هایی را که احیاناً برای خواننده فارسی زبان آشنا نبودند، در پانویس توضیح داده‌ام. این پانویس‌ها با افزودن «م.» در پایانشان از یادداشت‌های نویسندگان کتاب متمایز شده‌اند. لازم است در اینجا به منابع انتخاب معادل برای واژه کلیدی correctional اشاره کنم. برای این واژه سه معادل فارسی یافتیم، تأدیبی (پورافکاری^۲، ۱۳۸۵)، اصلاحی (براهنی^۳ و دیگران، ۱۳۸۴) و تصحیحی (فرهمنی‌فراهانی^۴، ۱۳۷۸). منظور از این واژه، «مربوط به زندان» (پورافکاری، ۱۳۸۵) و «مربوط به مراکز اصلاح و تربیت» (فرهمنی‌فراهانی، ۱۳۷۸) است. زندان‌ها «اغلب (شاید به دلیل حسن تعبیر) مؤسسه‌های اصلاحی یا تأدیبی نامیده می‌شوند» (ربر، ۱۹۹۵، ص ۲۰۰)^۵. در فرهنگ‌نامه انجمن روان‌شناسی آمریکا عبارت correctional psychology این‌گونه تعریف شده است: «شاخه‌ای از روان‌شناسی قانونی که به کاربرت فنون مشاوره بالینی روی مجرمان کیفری و بزهدکار در اماکن تنبیهی و تأدیبی می‌پردازد» (وندنباس^۶، ۲۰۱۵). بزهدکار^۷ به طور کلی کسی است که مرتکب جرم می‌شود، با

1. Diagnostic and statistical manual of mental disorders, fifth edition (DSM-5)

۲. پورافکاری، ن. (۱۳۸۵)، فرهنگ جامع روان‌شناسی - روان‌پزشکی انگلیسی - فارسی، تهران: فرهنگ معاصر، چاپ پنجم.

۳. براهنی، م.، باطنی، م.، سیف، ع.، کریمی، ی.، عابدی، ج.، گاهان، ن.، و بامدادی، ج. (۱۳۸۴)، واژه‌نامه روان‌شناسی و زمینه‌های وابسته، تهران: فرهنگ معاصر، چاپ دوازدهم.

۴. فرهمنی‌فراهانی، م. (۱۳۷۸)، فرهنگ توصیفی علوم تربیتی، تهران: اسرار دانش.

۵. ربر، آ.ا. (۱۹۹۵)، فرهنگ روان‌شناسی (توصیفی)، ترجمه کریمی و دیگران (۱۳۹۳)، چاپ دوم، تهران: رشد.

6. VandenBos, G. R. (2015), *APA Dictionary of Psychology* (2nd ed.), Washington, DC: American Psychological Association.

7. delinquent

وجود این بزهکاری تقریباً همیشه به قانون شکنی جوانان اطلاق می شود. سن تعریف شده برای ارتکاب جرم طبق قوانین محلی تعیین می شود که به طور معمول حداکثر شانزده تا هجده سال است (ربر، ۱۹۹۵). رویکرد کتاب حاضر به مجرمان و بزهکاران روان شناختی است؛ اما مایلیم توجه خوانندگان را به مسائل فرهنگی جرم شناسی، آسیب شناسی و مداخله های روان شناختی جلب کنم. بی توجهی به ویژگی های فرهنگی و بومی افراد می تواند به بیگانگی فرهنگی و ناکارآمدی مداخله های درمانی بینجامد.

در پایان واجب می دانم از دکتر مهدی زارع بهرام آبادی، مدیر گروه مشاوره سازمان مطالعه و تدوین (سمت)، برای معرفی این کتاب و حمایت ها و کمک های فکری شان به ترجمه آن سپاسگزاری کنم.

دکتر ناصر آقابابائی

۱۳۹۷

پیشگفتار

مایه افتخار من است که شاهد روزآمد شدن کتاب *مشاوره و توان بخشی تأدیبی* در گذر سال‌ها باشم. نخستین بار ویرایش چهارم این کتاب را خواندم، در حالی که دانشجوی سال دوم دکتری در دانشگاه سینسیناتی به استادی پاتریشیا ون وُرهیس بودم. به یاد می‌آورم که فکر می‌کردم بسیار عالی است مهارت‌های عملی‌ای را یاد می‌گیرم که تغییر چشمگیر رفتاری را در افراد درگیر امور قضایی تسهیل می‌کنند. واقعاً افتخار و سعادت بود که از من خواسته شد در ویرایش هشتم کتاب با پاتریشیا ون وُرهیس همکاری کنم.

حال که ویرایش نهم کتاب *مشاوره و توان بخشی تأدیبی* را شروع کرده‌ایم، مایلیم تغییرهای چشمگیر ایجادشده را یادآور شویم. نخست، مطالب دو فصل تجدیدنظر اساسی و روزآمد شدند، یعنی فصل ۱۲، «درمان مجرمان جنسی» (در ویرایش پیشین فصل ۱۱) و فصل ۱۳، «درمان مجرمان شدیداً ضد اجتماعی و جامعه‌ستیز». به دلیل پژوهش‌های زیادی که درمان کارآمد جمعیت‌های مجرم خاص را بررسی کردند و نیز افزایش شناخت از مفهوم‌های هسته‌ای درباره رفتار مجرمانه جنسی و جامعه‌ستیزی، احساس کردیم که باید این دانش جدید را به خوانندگانمان عرضه کنیم.

دوم، کتاب روزآمد شده است تا انتشار اخیر پنجمین ویرایش *راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی* (انجمن روان‌پزشکی آمریکا، ۲۰۱۳) را منعکس کند. این کار عمدتاً بر دو فصل اثر می‌گذارد: فصل ۶، «تشخیص و ارزیابی مجرمان» و فصل ۱۳، «درمان مجرمان شدیداً ضد اجتماعی و جامعه‌ستیز». فراتر از این تغییرهای چشمگیر، برای روزآمد کردن دانش درباره موضوع‌های خاص، در سراسر کتاب بازبینی‌های متفاوت شده است.

سرانجام، شاید برخی از شما متوجه شده باشید که کتاب را اکنون راتلیج^۱ چاپ کرده که بخشی از گروه تایلور و فرانسیس^۲ است. ما از این که این امر برای عرضه اندیشه‌های

---

1. Routledge
2. Taylor & Francis Group

بحث شده در کتاب برای تعداد بیشتری از دانشجویان و کارکنان تأدیبی فرصت‌های تازه فراهم می‌آورد، هیجان‌زده‌ایم. صادقانه امیدواریم که بتوانیم محدوده دسترسی‌مان را آنقدر توسعه دهیم که راهبردهای تأدیبی مبتنی بر شواهد، گسترده‌تر در سراسر جهان به کار بسته شوند. همچنین یک وبگاه راهنما به صورت برخط^۱ در www.routledge.com/cw/VanVoorhis، یک بانک آزمون و دیگر کمک‌های آموزشی برای مدرسانی که این کتاب را برگزیده‌اند، موجود است و ویدئوی مصاحبه‌ها با مشاوران تأدیبی و مدیران پرونده، بینشی واقع‌بینانه از حرفه مشاوره تأدیبی فراهم می‌آورد.

ای. جی. سالزبری